

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ในเขตปกครองสงฆ์ระดับอำเภอในภาคเหนือตอนบน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ และวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขปัจจัย และกลไกที่มีผลต่อการละเมิดพระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ โดยวิเคราะห์ลักษณะ ประเภท ความถี่ เงื่อนไขปัจจัย และกลไก ที่มีผลต่อการละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ มองด้านมิติทางสังคม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาชุมชนแห่งหนึ่ง ขอสมมุติชื่อเป็นชุมชนบ้านป่าไม้ของภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ การค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลัก การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรม การละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อทราบลักษณะการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขปัจจัย และกลไกที่มีผลทำให้พระสงฆ์ต้องละเมิดพระวินัยมากขึ้น ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ประวัติส่วนตัวของกลุ่มพระสงฆ์-สามเณรวัดป่าไม้ จากการศึกษาพบว่า พื้นฐานของพระสงฆ์-สามเณร ฐานะทางครอบครัวก่อนเข้ามาบวช พ่ออยู่พอกินและส่วนมากมาจากครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวที่ขาดแคลน บางรูปพ่อ-แม่เสียชีวิตตั้งแต่เล็ก บางรูปมีแต่แม่ พ่อเสียชีวิตตั้งแต่เล็ก หันหน้าเข้าพึ่งวัด การศึกษาพบว่าพระสงฆ์-สามเณรวัดป่าไม้ ก่อนบวชจบ ป.4 เคยบวชเป็นสามเณร สอบได้นักธรรมชั้นตรี ได้สึกออกไปเป็นเวลานาน เมื่อแก่ได้มาบวชอีกครั้งหนึ่ง นอกนั้นจบชั้น ป.6 การศึกษาภาคบังคับแล้วมาบวชเป็นสามเณร สอบได้นักเรียนชั้นเอก ในปัจจุบันส่วนมากกำลังเรียนต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ อายุมากที่สุด 49 ปี อายุน้อยที่สุด 21 ปี พรรษาน้อยที่สุด 1 พรรษา พรรษามากที่สุด 2 พรรษา จุดมุ่งหมายของการบวชเพื่อทดแทน

พระคุณบิดามารดา เพื่อศึกษาต่อ เพื่อเป็นปู่จ่ารวัดหลังสึกไปแล้ว พบว่าการบวชเพื่อเล่าเรียนศึกษามากที่สุด

ลักษณะ ประเภท ความถี่ และความรุนแรงการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ วัดป่าไม้ จากการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะการละเมิดพระวินัยของกลุ่มพระสงฆ์คือ การฉันอาหารในเวลาวิกาล การรับเงิน การสูบบุหรี่ การช้อนทำยรถจักรยานยนต์ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ซื่อหวย ตัดต้นไม้ ตัดหญ้า ขุดดิน ไม่บิณฑบาต การนอนบนเตียงที่มีฟูก ขับรถยนต์ เทียวตลาด เทียวห้างสรรพสินค้า ร้องเพลง ฆ่าขุม ไล่กางเกงใน ขับรถจักรยานยนต์ และเก็บอาหารค้างคืน เป็นต้น ลักษณะของการละเมิดพระวินัยของกลุ่มสามเณร คือ ฉันอาหารในเวลาวิกาล รับเงิน ช้อนทำยรถจักรยานยนต์ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ซื่อหวย ตัดต้นไม้ ตัดหญ้า ขุดดิน ไม่บิณฑบาต นอนบนเตียงที่มีฟูก เทียวตลาด ห้างสรรพสินค้า ร้องเพลง ฆ่าขุม ไล่กางเกงใน ขับรถจักรยาน จักรยานยนต์ เก็บอาหารค้างคืน ชนกว้าง เล่นกว้าง ว่ายน้ำเล่น เล่นฟุตบอล และเล่นเกม เป็นต้น ประเภทของการละเมิดพบว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ และโลกวัชชะ(สังคมติเตียน) เป็นอาบัติเล็กน้อย ยังไม่จัดเป็นอาบัติที่หนัก หรือขาดจากความเป็นภิกษุ ความถี่ การละเมิดเกิดขึ้นบ่อยไม่บ่อยขึ้นอยู่กับที่กระแสะสังคม มากน้อยตามเหตุปัจจัย การประพฤติของพระสงฆ์ ไม่ได้ดีไปทุกยุค ไปได้เลวร้ายทุกวัน แต่ขึ้นอยู่กับที่กระแสะสังคม ขึ้นอยู่กับการศึกษาของสังคมด้วย ความรุนแรงอยู่ที่การให้ความหมายของสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคมด้วย

2. เจื่อนใจปัจจัยและกลไกที่มีผลต่อการประพฤติละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ได้แก่

2.1 เจื่อนใจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับส่วนบุคคล อันประกอบด้วย ลักษณะส่วนตัวของพระสงฆ์ สามเณรแต่ละรูป มีบุคลิกที่ต่างกัน มีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน มีจุดประสงค์การบวชที่ต่างกัน และทัศนคติของการบวชเป็นพระที่แตกต่างกันด้วย สหธรรมิก (เพื่อน) การคบหาสมาคมระหว่างกลุ่มสงฆ์ด้วยกัน หรือกลุ่มสังคมชาวบ้าน และความเข้าใจในพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ด้วย

2.2 เงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม อันประกอบด้วย ชุมชนหาพระจำพรรษา การที่ชาวชุมชนต้องง้อให้มีพระไว้เพื่อทำบุญหรือเฝ้าวัด พระที่มาจากนอกชุมชนจะละเมิดพระวินัยมากกว่าพระที่มาจากในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัดที่เปลี่ยนแปลงไป สังคม-วัฒนธรรมที่มีค่านิยมพระสงฆ์ในเรื่องที่ผิด การควบคุมทางสังคมที่หย่อนยาน

2.3 เงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล อันประกอบด้วย อิทธิพลของสื่อสื่อสารมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ การเสนอข่าวที่เป็นภาพลบของพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง สังคมที่เป็นสังคมบริโภคนิยม วัตถุนิยม ที่คนในสังคมให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พระสงฆ์ซึ่งเป็นผลผลิตทางสังคมจึงตกอยู่ภายใต้ลัทธบริโภคนิยมด้วย

2.4 เงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสงฆ์ อันประกอบด้วย สมณศักดิ์/ฐานะ/ตำแหน่ง ที่เป็นสิ่งล่อใจ เป็นแรงจูงใจให้พระสงฆ์ต้องใจชั่ว การปลงอาบัติ ที่ทำผิดแล้วสามารถปลงอาบัติได้ โครงสร้างการปกครองสงฆ์ ที่เป็นศูนย์รวมอำนาจ ไม่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของสังคมสงฆ์ และการอบรมสั่งสอน ให้พระสงฆ์มีความตระหนักในทางพระวินัยมีน้อยลง โดยเฉพาะการขัดเกลาจากตัวแบบที่ดีในสังคมสงฆ์ ทั้งหมดนี้เป็นกลไกที่มีผลต่อกันและกันทำให้การละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์เกิดขึ้น

3. มีการละเมิดพระวินัยที่พระสงฆ์-สามเณรวัดป่าไม้ ไม่รู้พระธรรมวินัยคือไม่แน่ใจว่าเป็นความผิดหรือไม่คือ เรื่องการดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ว่าในพระวินัยก็ไม่มีข้อห้ามข้อบังคับในการดูทีวีและฟังวิทยุ มีแต่ห้ามขับร้อง ประโคมดนตรี ดิสสิตีเป่าเท่านั้น กล่าวคือยังไม่แน่ใจว่าผิดหรือไม่ผิด มีหรือไม่มีในพระวินัย ติดตามความเข้าใจของตัวเองเท่านั้น

4. การละเมิดที่เป็นอาจิม คือ การฉันอาหารในเวลาวิกาล สูบบุหรี่ รับเงิน ดูโทรทัศน์ฟังวิทยุ ซื่อหวย ไม่บิณฑบาต นอนบนเตียงที่มีฟูก ฆ่างู ใส่กางเกงใน เก็บอาหารค้างคืน การกระทำผิดไม่บ่อยคือเป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้น คือ เรื่อง เทียบตลาด เทียบห้างสรรพสินค้า ร้องเพลง ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ ตัดต้นไม้ ตัดหญ้า ขุดดิน ซื่อหวย ขับรถยนต์ ส่วนการชนกวางนั้นจะมีในช่วงเวลากลางพรรษาที่เป็นช่วงฤดูฝนเท่านั้น นอกฤดูฝนจะไม่มีการชนกวาง ถ้าพูดถึงความถี่ก็จะถี่เฉพาะเมื่อมีกวางออกมาตามฤดูกาลเท่านั้น สามเณรที่ไม่ไปบิณฑบาตเพราะต้องไปเรียนหนังสือทุกวัน ตอนเช้าตื่นนอนเสร็จรถจะมารับ จะปิดเฉพาะ

วันพระ-อาทิตย์ พบว่าสามเณรจะไปบิณฑบาตในวันดังกล่าวเท่านั้น และการเล่นฟุตบอล สามเณรจะเล่นฟุตบอลทุกวัน

5. การกระทำผิดพระวินัยแต่สังคมมองว่าไม่ผิดพระวินัยคือ ฉันทอาหารในเวลา วิกาล อุบะหรี รับเงิน ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ซื่อหวย ตัดต้นไม้ ตัดหญ้า ขุดดิน ไม่บิณฑบาต นอนบนเตียงที่มีฟูก เที้ยวตลาด เที้ยวห้างสรรพสินค้า ฆ่าขุม ใส่กางเกงใน ร้องเพลง เก็บ อาหารค้างคืน ชนกว้าง เล่นเกม ว่ายน้ำเล่น และเตะฟุตบอล

6. การกระทำที่ไม่ผิดพระวินัยแต่สังคมมองว่าผิดพระวินัยคือ ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ ขับรถยนต์ ขับรถจักรยานยนต์

7. การกระทำที่จัดเป็นโลกวัชชะ (สังคมติเตียน) คือ ฉันทอาหารในเวลาวิกาล อุบะหรี รับเงิน ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ซื่อหวย ไม่บิณฑบาต ขับรถยนต์ นอนบนเตียงที่มีฟูก เที้ยวตลาด เที้ยวห้างสรรพสินค้า ใส่กางเกงใน ร้องเพลง มีผู้เขียน ชนกว้าง เล่นกว้าง เล่นเกม ว่ายน้ำเล่น เตะฟุตบอล

8. การกระทำผิดที่สังคมไม่รู้คือ ใส่กางเกงใน นอนบนเตียงที่มีฟูก มีผู้เขียน ร้องเพลง ชนกว้าง เล่นเกม ว่ายน้ำเล่น

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การคัดเลือกบุคคลเข้ามาบวช ปัจจุบันอ่อนแอลงไปมาก ซึ่งศาสนาอื่นเขาเข้มงวดมาก บางทีต้องผ่านการศึกษา การทดสอบมาเป็นสิบ ๆ ปี จึงจะไปสอนคนอื่นได้ พุทธศาสนาของเราบวชไม่กัวันก็ตั้งตัวเป็นอาจารย์ อดีตที่ผ่านมาการที่บุคคลจะเข้ามาบวชได้นั้น จะต้องผ่านการขัดเกลาเป็นเด็กวัด อยู่วัดรับใช้พระ ฝึกวิถีชีวิตของความเป็นพระสงฆ์-สามเณรเป็นกระบวนการ เป็นขั้นตอนอย่างดี เหมือนการกรอบบุคคล ฝึกหัดตัดนิสัยใจคอให้เป็นคนพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ร่มกาสาวพัตร์ การขัดเกลาที่ผ่านมาอย่างน้อยที่สุด 1-2 ปี ต้องมาฝึกเล่าเรียนสิกขาบท ทางเหนือเรียกว่า สามเณรสิกขา ฝึกท่องบ่น สวดมนต์ ภาวนา ฝึกหัดเทศน์ธรรม ขณะฝึกหัดเทศน์อยู่นั้น เด็กจะได้เข้าใจคำสั่งสอนอันสมควรแก่ผู้ที่จะบวชควรจะทำไว้ จนคล่องแคล่ว เมื่อบวชเป็นสามเณรแล้ว จะต้องมีการอยู่กรรม ไม่ให้ออกไปไหนจากสถานที่นั้น ๆ เช่น ในวิหาร ศาลา เป็นการขัดเกลาคนที่เข้ามาบวชได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบัน การรับคนเข้ามาบวช มีการทำกันจริงแต่ไม่ถล่มถรง เจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินการในการถล่มถรงเอง บางครั้งรู้ว่าคุณคนที่จะบวชเป็นคนไม่ดี ประวัติดี เป็นอัมพาต ฯลฯ แต่ต้องจำใจให้บวช เพราะเกรงกลัวอำนาจบารมี ของญาติโยมที่นำมาฝากหรือพ่อ-แม่ของคุณคนที่จะบวชนั้น หากว่าเคยช่วยเหลือทางวัด นำผ้าป่า ถฐิน นำเงินมาบริจาคช่วยทางวัด บางทีต้องรับบุคคลที่มีปัญหาการประพฤติไม่ดีเข้ามาบวช การคัดเลือกบุคคลเข้ามาบวชในปัจจุบันเราทำกันน้อยไป พระอุปัชฌาย์ไม่มีการตรวจสอบประวัติของคุณคนที่จะมาบวชอย่างถี่ถ้วน เมื่อรับบุคคลที่มีปัญหาเข้ามาบวชแล้ว จะมีความโน้มเอียงที่ทำให้พระสงฆ์-สามเณร จะทำผิดพระวินัยได้

การขัดเกลาทางที่ดีของวัดสมัยนี้หายไป มีแต่การขัดเกลาในสิ่งที่ไม่ดี ตัวเสริมที่ไม่ดีมีมากกว่าตัวเสริมที่ดี ทำให้พระสงฆ์-สามเณรเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ศาสดาจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2542, หน้า 18) กล่าวว่า “ปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุด ซึ่งได้ทำให้ขีดความสามารถในการจัดการกับปัญหาของพระพุทธศาสนาเถรวาทไทยลดลงคือ การขาดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เรามีบทเรียนทางประวัติศาสตร์หลายครั้งแล้วว่า ปัจเจกบุคคลหรืออารยธรรมใดที่ขาดความสามารถในการเรียนรู้ ย่อมจะเสื่อมสลายไป” การขัดเกลาที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของพระสงฆ์-สามเณรไม่ค่อยมี พระสงฆ์-สามเณรส่วนมาก ใช้เวลาส่วนมากเสียไปกับการดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ผู้วิจัยพบว่า วัดเป็นเหมือนนครอบครัว ๆ หนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกของสังคม ให้มีพฤติกรรมตามที่สังคมส่วนใหญ่ต้องการ แต่จะสอนโดยให้เห็นการกระทำของเจ้าอาวาส พระที่พรรษามาก พระที่อยู่นาน เป็นตัวอย่าง การปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่างอันนั้นก็จะเป็นตัวเสริมที่ดีอย่างยิ่ง ถ้าทำอย่างนี้ได้คนที่มาบวชทีหลังก็จะเลียนแบบในสิ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพระวินัยยึดถือเป็นแบบอย่างไป ถ้าหากว่าในสังคมสงฆ์ไม่การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีเลย พระสงฆ์-สามเณรอันเป็นลูกศิษย์ก็จะไม่รู้ว่สิ่งไหนผิด สิ่งไหนถูก อันไหนเป็นธรรมวินัยที่ควรแก่สมณะ เหมือนกับลูกปูที่เห็นแม่ปูเดินก็จะเดินตามแบบอย่างอันนั้น

การละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์นอกจากขาดตัวเสริมที่ดีแล้ว ยังปรากฏว่าการป้องกันก็ไม่ได้ ตัวอย่างเช่น การที่พระสงฆ์เริ่มอยู่กระจัดกระจาย ไม่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน ทำให้การการดูแลปกครองเป็นลำดับขั้นไม่มี พระทุกรูปไปอยู่ห่างไกล สังคมสงฆ์ยังขาดตัวที่เป็นตัวสอนให้ดีนั้นมันมีน้อย ในขณะที่ไปเรียนกันในส่วนที่ไม่ค่อยดี แม้แต่การขัดเกลาสั่งสอนหลังจากที่ทำวัตร สวดมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการสั่งสอน หรือบางครั้งจะได้สวนถึง

ความผิดของพระภิกษุสามเณร แต่ในปัจจุบันหายไป เพราะตอนเย็น หลังกลับจากโรงเรียน ต้องมาเตะฟุตบอล กลางคืนดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ พอดึกก็ง่วงงัวงม ตื่นขึ้นมาก็ไปโรงเรียนต่อ วิธีชีวิตของพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไป

หลังจากบวชแล้วในสังคมของพระสงฆ์ควรมีการขัดเกลากันไปเรื่อย ๆ ตลอดชีวิตของความเป็นพระสงฆ์ แต่ในปัจจุบันพอบวชแล้วก็เลิกขัดเกลากันไปเลย การขัดเกลานั้นยังไม่เพียงพอสำหรับชีวิตที่ทวนกระแสกับทางโลกของพระสงฆ์ ต้องมีการสั่งสอนอบรม การสั่งสอนไม่ได้เพียงบอกว่าอะไรผิดอะไรถูก ต้องช่วยกันตรวจตราดูแลด้วย เมื่อพระสงฆ์ไม่มีการใส่ใจทบทวนพระธรรมวินัย บางคราวอาจจะทำให้หลงลืมสิ่งเหล่านั้นไป ถ้าฝึกย่ำคิดย่ำทำอยู่เสมอ ย่อมจะเจริญงอกงามในพระธรรมวินัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานเสนอต่อยูเนสโก โดยคณะกรรมการนานาชาติ ว่าด้วยการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 (2540, หน้า 132) กล่าวว่า “ตลอดชีวิตของเราแต่ละคน เราเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งชุมชนที่เราพำนักอาศัยอยู่นั้นได้สร้างขึ้นมา แต่ละชุมชนนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป ไม่เพียงแต่จากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง แต่ในช่วงชีวิตของคนคนเดียวก็ด้วย” การเรียนรู้ในวิถีชีวิตของพระสงฆ์ การใช้ชีวิตที่ร่วมกับพระรูปอื่น ๆ การไปมาหาสู่กัน การคบหาสมาคมติดต่อกันนั้น นับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมเบาหลอมให้ดีหรือไม่ดีตามสิ่งแวดล้อมนั้นได้ ถ้าสร้างสังคมสงฆ์เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ตีร่วมกัน และขัดเกลา สั่งสอนอบรม ทำตัวเป็นตัวอย่าง ว่ากล่าวตักเตือนกันในเรื่องที่ไม่ดีงาม การเฝ้าติดตามควบคุมอยู่เสมอทั้งสังคมชาวบ้าน สังคมชาวดัง ก็จะทำให้ความเจริญงอกงามไพบุลย์ในจริยาวัตรของพระสงฆ์-สามเณรจะเริ่มดีขึ้นมาได้

เป้าหมายของการเข้ามาบวช ในทางพระพุทธศาสนามีเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนว่า เป้าหมายของการบวชนั้นเพื่อความหลุดพ้น การบวชนั้นเพื่อฝึกฝน กาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ มีศีล สมาธิ ปัญญาให้สมบูรณ์ ปัจจุบันการบวชที่ตั้งใจโดยแท้จริงนั้นลดลง การบวชในปัจจุบันมีการบวชเพียงระยะเวลาอันสั้น ๆ เช่น บวชตามประเพณี บวชทดแทนพระคุณบิดามารดา บวชเพื่อเลี้ยงชีพ ซึ่งตรงกับพระนาถเสนทูลตอบพระเจ้ามิลินท์ (2541, หน้า 44-45) ว่า “พระเจ้ามิลินท์ทรงตรัสว่า “การบวชของท่านมีประโยชน์อย่างไร อะไรคือมุ่งหมายสูงสุดในการบวชของพระคุณเจ้า” พระนาถเสนทูลตอบว่า “การบวชของอาตมาภาพมุ่งประโยชน์ที่จะได้ทราบวาทะอย่างไรทุกขนี้ดับ และทุกขอื่นจะไม่เกิดขึ้นอีก อนุปาทานปรินิพพาน (การดับกิเลสโดยไม่มีเชื้อเหลือ) เป็นจุดมุ่งหมายแห่งการบรรพชาของอาตมาภาพ” พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า “บรรพชิตทั้งปวงบวชเพื่อประโยชน์อย่างนี้ทั้งหมดหรือ” พระนาถเสนทูลว่า

พระพรว่า “บางพวกบวชเพื่อประโยชน์อย่างนั้น บางพวกบวชเพื่อหนีพระราชา บางพวกบวชเพื่อหนีโจร บางพวกบวชเพื่อเลี้ยงชีวิต แต่ผู้ใดบวชโดยชอบยอมบวชเพื่อประโยชน์ในการละกิเลส”.....๗๗ การบวชในสมัยนี้มักเตรียมตัวไม่นาน สามเณรส่วนมากจะบวชภาคฤดูร้อน พระสงฆ์จะบวชแก่บน บวชสะเดาะเคราะห์ บวชทดแทนพระคุณบิดามารดา บวชเพื่อรักษาโรค บวชเพื่อตัดยาเสพติด เมื่อจุดมุ่งหมายของการบวชเป็นอย่างนี้ คิดว่าบวชไม่นาน ส่วนมากจึงไม่ศึกษาและปฏิบัติตามพระวินัยกันมากนัก การบวชโดยไม่มีเป้าหมายและไม่ได้ตั้งใจ บวชนั้นเป็นอันตรายต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

จากการวิจัยพบว่า การศึกษาของพระสงฆ์เป็นการศึกษาเรียนรู้ที่แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จากพระสงฆ์-สามเณรภายในวัดเดียวกัน และต่างวัดกันที่มีความสัมพันธ์ติดต่อกัน เป็นการขัดเกลาจากประสบการณ์ผ่านพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำเช่นเจ้าอาวาส อุปัชฌาย์ พระที่อาวุโส อยู่มาก่อน หรือพระรูปอื่น ๆ ที่ตนเองคุ้นเคยกัน เมื่อการควบคุมทางสังคมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการพังทลายลงโดยสังคมและวัฒนธรรมที่แปรเปลี่ยนไป พระสงฆ์ในปัจจุบันอยู่ท่ามกลางสังคมชาวบ้าน ส่วนหนึ่งพระสงฆ์ได้รับการขัดเกลาจากสังคมของชุมชนและความต้องการของชาวบ้าน ถ้าพระสงฆ์ไม่ทำตามความต้องการของศรัทธาชาวบ้านก็ไม่สามารถจะอยู่วัดได้ การทำผิดพระวินัยของพระสงฆ์ องค์กรอื่นหรือคนอื่นอาจจะโทษวัดหรืออาจจะโทษบ้าน หรือโทษองค์กรปกครองสงฆ์ คงมีส่วนแล้วแต่ทัศนคติความเห็น ในฐานะผู้วิจัยเป็นนักศึกษานอกระบบ จะเห็นมิติทางด้านการศึกษาเรียนรู้เป็นมิติที่สำคัญอย่างยิ่งอันหนึ่ง ที่จะละเว้นไม่ได้ ขณะนี้การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่ดี เป็นการเรียนรู้ระหว่างสมาชิก ที่อาจจะเป็นเพื่อนกัน ความสำคัญของการละเมิดพระวินัยของสงฆ์ ไม่ใช่เรื่องผิดหรือไม่ผิดอย่างไร แต่ผู้ศึกษามุ่งศึกษาถึงต้นเหตุของการละเมิดดังกล่าว ที่มีความสำคัญมาจากการศึกษาการเรียนรู้แล้วเกิดการซึมซับจากการสังเกต การเลียนแบบ การอบรม การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ

การประพุดติล่วงละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในปัจจุบันเท่านั้น หากว่าเกิดขึ้นมานานแล้ว ตามเหตุ ปัจจัย ดังพระธรรมปิฎก (2538, หน้า 11) กล่าวว่า “...สภาพสังคมปัจจุบันมันเป็นผลผลิตของสังคมที่เราสร้างมาหลายสิบหลายร้อยปีมาแล้ว กระแสมันไหลไปในทางที่ร้ายแล้ว แล้วก็สั่งสมเหตุปัจจัยมามาก สิ่งที่ไม่ดีขึ้นมาขณะนี้ เหมือนกับแผลพุพองที่มันเป็นเรื่องธรรมดาต้องเกิดเพราะเลือดเสียเต็มไปหมด เพราะฉะนั้นต่อ

‘ไปจะต้องเห็นอีก อย่าไปท้อใจว่าทำไมพระเดี๋ยวนี้อันนี้ไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าเรามองเหตุปัจจัยไว้ เป็นกันมาตั้งเป็นร้อยปีมาแล้ว’

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์-สามเณรเป็นการละเมิดเกี่ยวอาบัติเล็กน้อย ที่พระสงฆ์และชาวชุมชนเห็นว่าไม่หนักหนาสาหัสอะไร พออภัยกันได้ และยอมรับกันได้ การละเมิดโดยการไม่ตั้งใจจะทำความผิดก็มี เช่น พระสงฆ์จำเป็นต้องพัฒนาดูแลวัดวาอารามให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ โดยเฉพาะวัดที่อยู่กิ่งเมืองกิ่งชนบทหรือวัดที่อยู่ในชนบทก็ตาม จำเป็นต้องถางหญ้า ตัดต้นไม้ ปลูกต้นไม้ ทั้งที่พระสงฆ์ก็รู้ว่าผิดพระวินัย แต่ในเมื่อเป็นหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และในขณะเดียวกัน ศรัทธาชาวบ้านก็รู้สึกว่าเป็นการผิดพระวินัยทางไหน การที่พระสงฆ์มองข้ามอาบัติเพียงเล็กน้อยว่าไม่สำคัญ อาจจะเป็นตัวส่งทำให้ลุ่ลวงหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดพระวินัยข้อที่ใหญ่กว่านั้นได้ ตรงกับคำกล่าวของหลวงปู่พุทธทาส (2541, หน้า 20) กล่าวว่า “ความเป็นผู้มีปกติเห็นภัย แม้ในโทษที่มีประมาณน้อยอยู่เสมอ ข้อนี้ได้แก่ความไม่ดูหมิ่นความชั่วหรืออาบัติใด ๆ ว่าเป็นของเล็กน้อยคือไม่ถึงไปว่า ที่เรียกว่าอาบัตินั้นเป็นของเล็กน้อย ท่านสอนให้ทำอุปมาว่าขึ้นชื่อว่าคุณ (อุจจาระ) แล้ว แม้นิดหนึ่งก็ยิ่งเหม็น.....เมื่อภิกษุเกิดไปดูหมิ่นดูเบาของเล็กน้อยแล้ว ความดูหมิ่นนั้นก็ขยายตัวลุกลามไปดูหมิ่นว่าเล็กน้อยยิ่งขึ้นตามลำดับ เพราะความเคยชินจนอาบัติอย่างกลางหรืออย่างอเบา ก็จะมีผลไปเป็นของเล็กน้อยในที่สุดได้ โดยไม่รู้สีกตัว.....เปรียบเหมือนไฟ แม้เล็กน้อยก็อาจจะลุกลามเป็นไฟที่เผาผลาญสิ่งต่าง ๆ ให้พินาศไปได้เป็นธรรมดา”

ในสังคมชาวบ้านเองก็ไม่ว่าพระธรรมวินัยอย่างดีพอที่จะตรวจสอบพระสงฆ์ จะถือวินัยกำหนดพระวินัยตามความคิดการตีความของชุมชนเอง จนเป็นแบบแผนให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามความต้องการและคาดหวังของสังคม เมื่อพระสงฆ์ไม่ทำตามก็จะพิจารณาตัดสินของชุมชนไม่สามารถจะอยู่ร่วมกับศรัทธาชาวบ้านได้ ดังคำกล่าวของพระไพศาล วิสาโล (2542, หน้า 21) กล่าวว่า “ท่านได้เตือนให้เราตระหนักว่า พุทธศาสนานั้นมิใช่เป็นเรื่องของธรรมเท่านั้น หากยังประกอบด้วยวินัยดังกล่าวว่า”ธรรมวินัย”สมัยหนึ่งเคยเป็นคำเรียกพุทธศาสนา ธรรมนั้นเป็นเรื่องของความจริงที่ทรงค้นพบ ส่วนวินัยคือระเบียบและระบบแบบแผนเพื่อให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ด้วยดีตามธรรมนั้น คำสอนในส่วนวินัยนั้นถูกละเลยมาเป็นเวลานาน หากไม่มีความหมายที่เรียกลง การทำความเข้าใจพุทธจริยธรรมโดยศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นหลักธรรมแต่มองข้ามวินัย เป็นความผิดพลาดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว จนเป็นเหตุให้เกิดความ

เข้าใจพุทธศาสนาอย่างไม่ถูกต้อง” สังคมชาวบ้านควรมีการศึกษาพระพุทธศาสนาให้รู้อย่างชัดเจน ว่าอันไหนเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ค่านิยมของคนไทยต่อพุทธศาสนายังหลงทางอีกมาก พระสงฆ์ที่ทำผิดพระวินัยสังคมกลับยกย่องให้มีความสำคัญ ส่งเสริมให้พระสงฆ์เรียนรู้และกระทำผิดพระวินัยมากยิ่งขึ้น การควบคุมทางสังคมสมัยปัจจุบันอ่อนแอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมวัฒนธรรมของไทยเราที่รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาเมื่อไม่นานนี้เอง

พระสงฆ์จึงอยู่ในกรอบ 3 กรอบด้วยกัน คือ 1. กรอบความคาดหวังของสังคม หรือกรอบของสังคมชาวบ้าน 2. กรอบของพระวินัย 3. กรอบการปกครองขององค์กรสงฆ์

การละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์จากสาเหตุเงื่อนไขปัจจัยและกลไก ต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดความตระหนักของพระสงฆ์เอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. องค์กรปกครองสงฆ์ ที่ยึดรูปแบบจากทางราชการ เป็นการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ เมื่อมีอำนาจแล้วจะเกิดพฤติกรรมที่ไม่ดี ผู้ที่มีอำนาจก็จะใช้อำนาจ ผู้ที่ไม่มีอำนาจก็จะวิ่งเต้นมีเส้นสาย การปกครองที่ดีอย่างแน่นแต่อำนาจและการบังคับบัญชา ทำให้พระท้องถิ่นต้องอยู่ภายใต้องค์กรปกครองส่วนกลาง ทำให้พระฝ่ายปกครองระดับล่างทำเพื่อเอาใจส่วนกลาง ยังมีสมณศักดิ์เป็นแรงจูงใจ ยิ่งทำให้พระสงฆ์ห่างจากชุมชนชาวบ้านมากยิ่งขึ้น การปกครองสงฆ์ทุกระดับชั้นควรมีการปฏิรูป ให้พระสงฆ์ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน การปกครองควรยึดถือหลักพระวินัยเป็นสำคัญ ปัจจุบันพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการถูกปกครองแบบการจับผิด ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล มีแต่รับคำสั่ง แล้วนำไปปฏิบัติตามเท่านั้น การปกครองสงฆ์ที่ดีควรให้เกิดการเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี ให้เกิดความเจริญงอกงามทางด้านศีล สมาธิ และปัญญา ไม่ใช่เป็นการบังคับ หากให้เกิดจากประสบการณ์รู้เห็นจากชีวิตจริง

2. การศึกษาของคณะสงฆ์ ต้องมีการศึกษาที่เข้มข้น เรื่องการศึกษาของพระสงฆ์ต้องมีการปฏิรูป ไม่ควรจัดการศึกษาตามแบบฆราวาสไปทั้งหมด การศึกษาแบบชาวบ้านกำลังถึงทางตัน การศึกษาของคณะสงฆ์ควรดูทั้ง 2 ด้าน ทั้งในระบบและนอกระบบ ในระบบควรเป็นการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการที่ผ่านสถาบันการศึกษา และการศึกษา

นอกระบบนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะพระสงฆ์จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นและรู้เห็นตลอดเวลา หรือเรียกว่าการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ โดยอาศัยวิถีชีวิตและกัลยาณมิตรในวัดซึ่งรวมทั้งเจ้าอาวาสด้วย เป็นบุคคลที่ช่วยขัดเกลา ให้เกิดความเจริญงอกงามในพระธรรมวินัย บวชแล้วจะศึกษาอย่างไรควรดูให้ครบถ้วน สิ่งที่สำคัญนั้นคือการเรียนรู้ที่อยู่ภายในวัด ภายในสิ่งแวดล้อมของสงฆ์เอง

3. สังคมชาวบ้าน สำหรับพุทธศาสนิกชนควรมีการศึกษาหลักธรรมในทางพุทธศาสนา ให้รู้อย่างจริงจัง และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน การเป็นชาวพุทธที่แท้จริง อย่าหวังผลประโยชน์จากการผลบุญที่กระทำมากกว่าความพ้นทุกข์ ให้ส่งเสริมพระสงฆ์ที่ประพฤติถูกต้องตามหลักพระวินัย และควรตำหนิพระสงฆ์ที่ปฏิบัติไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ในเมืองกับชนบท เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของพระสงฆ์วัดป่า มีแบบแผน การประพฤติปฏิบัติเป็นอย่างไร